

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΑΘΗΝΑΣ

ΜΕΡΟΣ 1ο ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ 2 (1984 - 1987): ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΝΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΟΠΠΟΡΤΟΥΝΙΣΜΟ

Κώστας Παπαδάκης

Συνεχίζοντας την αναφορά μου στην προϊστορία της Εναλλακτικής Παρέμβασης Δικηγόρων Αθήνας, δηλαδή στην ιστορία της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς των δικηγόρων, θυμίζω συνδέοντας το τέλος του πρώτου μέρους του σχετικού αφιερώματος (ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΑΘΗΝΑΣ -ΜΕΡΟΣ **1: Προϊστορία - τα πέτρινα και ηρωικά χρόνια**), ότι η εκλογή Ζαφειρόπουλου στην Προεδρεία του Δ.Σ.Α. το 1984 διόλου δεν ανέκοψε την ριζοσπαστικοποίηση των δικηγόρων. Η αποχή των «100 ημερών» υπήρξε ένα γεγονός το οποίο σημάδεψε βαθιά την ιστορία του δικηγορικού συνδικαλισμού και κατέγραψε τη μαζικοποίηση και ριζοσπαστικοποίησή του, καθώς στην διάρκεια της η εντολή για συνέχιση ανανεώθηκε από πολλές μαζικότερες γενικές συνελεύσεις, που επειδή δεν χωρούσαν σε κανένα από τα συνηθη θέατρα της Αθήνας που γίνονταν έως τότε Γενικές Συνελεύσεις των Δικηγορικών Συλλόγων, χρειάστηκε να χρησιμοποιηθεί το κλειστό γήπεδο μπάσκετ «Σπόρτινγκ», το οποίο πολλές φορές γέμιζε ασφυκτικά. (βλ. φωτο).

Η μεγάλη συγκέντρωση στο γήπεδο Σπόρτινγκ.

Από το βιβλίο του Ευάγγελου Μαχαίρα «Η ιστορία του ΔΣΑ», εκδόσεις ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ, σελ. 532

Καταγράφονται εννέα συνολικά Γενικές Συνελεύσεις στο χρονικό διάστημα Σεπτεμβρίου 1985 - Ιανουαρίου 1986, ενώ στην τελευταία (10.01.1986) αποφασίστηκε η αναστολή της απεργίας διάρκειας μέχρι τις 18.03.1986, που επανασυγκλήθηκε συνέλευση για να την συνεχίσει, πράγμα που όμως δεν έγινε ποτέ. Ενώ ιδιαίτερα μαζικές και μαχητικές ήταν οι πορείες των απεργών δικηγόρων στο κέντρο της Αθήνας (βλ. φωτο)

*Πορεία Δικηγόρων προς τη Βουλή. Επί κεφαλής ο Πρόεδρος Επ. Ζαφειρόπουλος.
Αριστερά του ο Κ. Διάκος και ο Ν. Κουτρονυμής. Δεξιά του ο Φ. Κουβέλης,
η Γιάννα Δασκαλάκη, ο Ι. Βαχαβιόλος κ.ά.*

Από το βιβλίο του Ευάγγελου Μαχαίρα «Η ιστορία του ΔΣΑ», εκδόσεις ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ, σελ. 521

Οι Γενικές Συνελεύσεις και οι κινητοποιήσεις ανέδειξαν την ριζοσπαστικοποίηση, απελευθέρωσαν πολιτικά ρεύματα, διαμόρφωσαν και ανέδειξαν συνδικαλιστικές προσωπικότητες, αλλά και ωρίμασαν πολιτικές και κοινωνικές αντιθέσεις.

Στις **κοινωνικές αντιθέσεις** προσμετράται το γεγονός ότι πρώτη φορά άρχισε να γίνεται λόγος, έστω και δειλά, για **δικηγόρους - συνεργάτες** και καθεστώς όρων εργασίας και

αμοιβής τους, ενώ εκφράστηκε απροκάλυπτα και η αντίθεση ανάμεσα στους «**μαχόμενους**» (αυτοαπασχολούμενους μικρομεσαίους δικηγόρους με μόνο ή κύριο εισόδημα τις αμοιβές της δικαστηριακής δικηγορίας) και στους **έμμισθους δικηγόρους Δημοσίου, τραπεζών** κλπ, οι οποίοι στην ουσία δεν συμμετείχαν στην αποχή, αφού ναι μεν δεν πραγματοποιούσαν δίκες, πλην όμως δεν έπαυαν να πηγαίνουν στα γραφεία τους και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στους εντολείς τους εισπράττοντας τον μισθό τους, την στιγμή που η αποχή είχε εξωθήσει σε ακραία όρια οικονομικής αδυναμίας τους καθ' αυτό μαχόμενους δικηγόρους. Αναφέρονται μάλιστα περιπτώσεις προκαταβολής μερισμάτων από τον Δ.Σ.Α. (τότε, βλέπετε, υπήρχαν θεσμοί κοινωνικής αλληλεγγύης ουσιαστικοί και λειτουργούσαν) απέναντι σε δυσπραγούντες οικονομικά δικηγόρους στην διάρκεια της εποχής. Η έλλειψη ταξικής και κοινωνικής ομοιογένειας των δικηγόρων άρχιζε πλέον να συνειδητοποιείται και να αναδίδει συνδικαλιστικές συνέπειες.

Επρόκειτο λοιπόν για μια απεργία του Δ.Σ.Α. που ξεκίνησε τον Οκτώβριο 1985 και διήρκεσε μέχρι τον Ιανουάριο 1986, με κύριο αίτημα την μη ψήφιση του νομοσχεδίου για την ιδιωτική ασφάλιση, στο οποίο η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ τότε, κατ' επιταγή των ασφαλιστικών εταιρειών, επιχείρησε να θεσμοθετήσει το Σ.Ε.Π.Τ.Α. (Σώμα Ειδικών Πραγματογνώμωνων Τροχαίων Ατυχημάτων), με σκοπό την εξωδικαστική επίλυση των διαφορών από αυτοκίνητα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Πραγματογνώμονα ο οποίος θα οριζόταν σχετικά.

Η αποχή πέτυχε και το Σ.Ε.Π.Τ.Α. ουδέποτε εφαρμόστηκε. Καρπός της αποχής αυτής επίσης ήταν σε μεγάλο βαθμό και η θέσπιση του ν. 1649/1986 – σταθμός στην κατάργηση του ρουσφετιού για την πρόσληψη έμμισθων δικηγόρων στον δημόσια τομέα, που πλέον αποφαιζόταν από πενταμελή επιτροπή, της οποίας τα τρία μέλη ήταν δικηγόροι υποδεικνυόμενοι από το Δ.Σ. του Δ.Σ.Α. (+ ένας πρόεδρος Πρωτοδικών + ένας εκπρόσωπος του ενδιαφερόμενου φορέα).

Την ίδια χρονική περίοδο (αρχές 1986) μεταφέρθηκε το Πρωτοδικείο στην πρώην σχολή Ευελπίδων.

Στις **πολιτικές αντιθέσεις** που ωρίμαζαν εντάσσεται πλέον η εκτινασσόμενη κυβερνητική φθορά του ΠΑ.ΣΟ.Κ., συνδικαλιστικό αποτέλεσμα της οποίας ήταν η διάλυση του ενιαίου ψηφοδελτίου ΠΑ.ΣΟ.Κ. – Κ.Κ.Ε. (με υποψήφιο πρόεδρο τον Ευ. Μαχαίρα το 1984) στον Δ.Σ.Α. και η διάλυση του αφηγήματος της ενότητας των δημοκρατικών δυνάμεων. Ωστόσο, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι από την κυβερνητική φθορά του ΠΑ.ΣΟ.Κ. και τις συνθήκες της πρωτόγνωρης αυτής μαζικής κινητοποίησης των δικηγόρων δεν ήταν η Δεξιά εκείνη που επωφελήθηκε, αλλά η Αριστερά. **Ποια Αριστερά όμως;** Οι εκλογές του 1987 έφεραν

αντιμέτωπους ως κύριους αντιπάλους τον Επαμεινώνδα Ζαφειρόπουλο, Πρόεδρο ήδη την τριετία 1984-1987, και βασικό εκπρόσωπο της Νέας Δημοκρατίας, λαϊκό δεξιό, και απέναντι του τους Ανδρέα Τσουδερό (ΠΑ.ΣΟ.Κ.), Λέοντα Αυδή (Κ.Κ.Ε.), και Φώτη Κουβέλη (Κ.Κ.Ε Εσωτερικού, τάση «Μετεξέλιξη» και μετέπειτα «Ε.ΑΡ.»).

Οι δυνάμεις της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς, απογοητευμένες από το πρώτο τους εκλογικό εγχείρημα του 1984, δεν επιχείρησαν να το επαναλάβουν. Αλλωστε η έλλειψη απλής αναλογικής και η αίσθηση ανάγκης για αλλαγή προοιωνίζαν ίσως μια νέα εκλογική αποτυχία. Ούτε και υπήρξε συγκρότηση παράταξης με μόνιμα χαρακτηριστικά που να λειτουργήσει μετά τις εκλογές. Οι δύο βασικότεροι εκπρόσωποί του, Τασία Χριστοδουλοπούλου και Κώστας Διάκος, πρώτοι με ισοψηφία στον συνδυασμό της Α.Κ.Δ.Α. το 1984, που όμως δεν μακροήμερευσε, δύο μορφές στη συνέχεια που αναδείχθηκαν με την αγωνιστικότητά τους στην απεργία των 100 ημερών και οι γύρω τους πολιτικές ομάδες, διαπραγματεύτηκαν χωριστά και πέτυχαν την συμμετοχή τους στο ψηφοδέλτιο του Φώτη Κουβέλη. Πολιτεύθηκαν χωρίς αλληλοϋποστήριξη, με επιδίωξη την εκλογή τους ως συμβούλων στα πλαίσια του ψηφοδελτίου Κουβέλη. Για τα δεδομένα της τότε πολιτικής τους ταυτότητας, αλλά και μετά από μία τόσο πρωτόγνωρη συγκυρία μαζικής κοινωνικής και πολιτικής ριζοσπαστικοποίησης των δικηγόρων ήταν μία οππορτουνιστική επιλογή υποταγμένη στην παραγοντίστικη νοοτροπία και την λογική των προβεβλημένων προσωπικοτήτων, που καταπάτησε την ανάγκη ενιαίας και συλλογικής έκφρασης και συγκρότησης ενός διακριτού αντίστοιχου ρεύματος και την οποία υποκατέστησε με φιλοδοξία της προσωπικής εκλογής.

Τα αποτελέσματα του 1ου γύρου (βλ. συνημμένα από ΝοΒ 1987) κατέγραψαν μια πολύ μεγάλη έκπληξη, που ήταν η κατάληψη της **2ης θέσης από τον Φώτη Κουβέλη** (1.968 ψήφοι, ποσοστό 19,06%), που ήταν εκείνος πλέον αντίπαλος του Νώντα Ζαφειρόπουλου (4.277 ψήφοι, ποσοστό 41,43%) στον 2ο γύρο, έναντι 1.553 ψήφων του Λέοντα Αυδή (ποσοστό 15,04%) και 1.463 ψήφων του Ανδρέα Τσουδερού (14,17%).

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ — ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚΛΟΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΔΣΑ

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΔΙΑΛΟΓΗΣ ΨΗΦΟΔΕΛΤΙΩΝ ΠΡΟΕΔΡΩΝ

Αθήνα, σήμερα 23 Φεβρουαρίου 1987 ημέρα Δευτέρα και ώρα 22.30 έληξε η διαλογή ψηφοδελτίων των υποψηφίων Προέδρων.

Εψηφίσαν συνολικά 10.558 επί 11.948 γραμμένων, έγκυρα 10.323, άκυρα 211, λευκά 24.

Έλαβαν:

Λ. ΑΥΔΗΣ	(συνδυασμός ΑΕΔ)	Ψήφους	1553	ποσοστό	15,04%
Ε. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ	(συνδυασμός ΔΙΣΥ)	"	4277	"	41,43%
Ν. ΚΑΛΛΙΓΑΣ	(συνδυασμός ΑΣΔ)	"	165	"	1,59%
Φ. ΚΟΥΒΕΛΗΣ	(συνδυασμός ΔΑΕ)	"	1968	"	19,06%
Μ. ΜΟΥΡΙΚΗΣ	(συνδυασμός ΣΜΔ)	"	460	"	4,45%
Γ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ	(συνδυασμός ΑΔΠ)	"	437	"	4,23%
Α. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ	(συνδυασμός ΔΗΣΥ)	"	1463	"	14,17%

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΔΙΑΛΟΓΗΣ ΨΗΦΟΔΕΛΤΙΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Αθήνα, σήμερα 24 Φεβρουαρίου 1987 και ώρα 1 μ.μ. στο κατάστημα του Δικηγορικού Συλλόγου (μεγάλη αίθουσα) άρχισε η διαλογή ψηφοδελτίων και ψήφων που έλαβε κάθε συνδυασμός:

Επί εγγεγραμμένων	11948
Ψήφισαν	10558
Έγκυρα	10376

Έλαβαν ποσοστά κατά συνδυασμούς

Συνδυασμός	ΑΕΔ - ΑΥΔΗΣ	Ψήφους	1476	Ποσοστό	14,23%
"	ΔΙΣΥ - ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ	"	4446	"	42,84%
"	ΑΣΔ - ΚΑΛΛΙΓΑΣ	"	297	"	2,86%
"	ΔΑΕ - ΚΟΥΒΕΛΗΣ	"	1578	"	15,21%
"	ΣΜΔ - ΜΟΥΡΙΚΗΣ	"	526	"	5,07%
"	ΑΔΜ - ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ	"	470	"	4,5%
"	ΔΗΣΥ - ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ	"	1583	"	15,26%

Έλαβαν κατά συνδυασμό οι υποψήφιοι τους παρακάτω ψήφους

1) ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΑΕΔ, Πρόεδρος Λ. ΑΥΔΗΣ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΤΙΜΟΛΕΩΝ	Ψήφους	356
ΒΑΡΟΤΣΗΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ	"	289
ΓΕΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	"	447
ΓΟΥΣΣΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	"	877
ΔΗΜΟΥ - ΚΑΤΣΙΜΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ	"	319
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΕΛΕΝΗ	"	323
ΕΥΛΓΤΕΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	"	775
ΖΑΦΕΙΡΑΤΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	"	298
ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ	"	344
ΙΓΝΑΤΙΑΔΟΥ ΕΥΘΥΜΙΑ	"	311
ΚΑΤΡΙΒΑΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	"	339
ΚΩΤΣΟΛΗΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ	"	320
ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟΥ ΜΑΡΙΑ	"	521
ΛΙΑΓΟΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	"	315
ΜΑΝΩΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	"	328
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ - ΜΠΟΥΚΕΑ ΘΕΟΔΟΣΙΑ	"	271
ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	"	388
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	"	305
ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ	"	267

Στα αποτελέσματα των συνδυασμών τα ποσοστά ήταν αρκετά διαφορετικά, καθώς οι επιδόσεις των συνδυασμών Κουβέλη και Αυδή ήταν αισθητά μικρότερες από τις επιδόσεις τους ως υποψηφίων Προέδρων (Συνδυασμός Κουβέλη : 1.578 ψήφοι, ποσοστό 15,21% και Συνδυασμός Αυδή : 1.476 ψήφοι, ποσοστό 14,23%), ενώ αντίθετα οι επιδόσεις των συνδυασμών Ζαφειρόπουλου και Τσουδερού (4.446 ψήφοι και ποσοστό 42,84% και 1.583 ψήφους και ποσοστό 15,26% ο δεύτερος) ήσαν κατά τι χαμηλότερες από τις επιδόσεις των ιδίων ως υποψηφίων Προέδρων.

Ενώ αξιοσημείωτο και στις εκλογές 1987 το **πολύ μικρό ποσοστό αποχής** (ψήφισαν 10.558 επί 11.948 εγγεγραμμένων), αλλά και ο μεγαλούτσικος, σε σχέση με τα σημερινά δεδομένα, αριθμός άκυρων και λευκών (211 και 24 αντίστοιχα).

Στο επίπεδο της κατανομής των εδρών Δ.Σ., ο συνδυασμός του Φώτη Κουβέλη κατέλαβε **τέσσερις έδρες** (πλέον μιάς του ιδίου, την επόμενη Κυριακή, που εκλέχθηκε Πρόεδρος), τις οποίες κατέλαβαν, τις δύο πρώτες τα φαβορί Αντώνης Ρουπακιώτης (750 ψήφοι) και Βαγγέλης Κουρής (601 ψήφοι), εκλεγμένοι και οι δύο το 1984 ο Κουρής με τον Μαχαίρα και ο Ρουπακιώτης με τον Κορκόβελο, την 3η η Τασία Χριστοδουλοπούλου με 422 ψήφους και την 4η ο Γιάννης Ζαχαρίου με 392 ψήφους. Ο Κώστας Διάκος δεν κατόρθωσε να εκλεγεί, ενώ στα αξιοσημείωτα του ψηφοδελτίου αυτού συγκαταλέγονται και οι πρώτες συμμετοχές των Ζορμπαλά Αλεξάνδρας και Κούρτοβικ Ιωάννας με αρκετά καλές επιδόσεις.

Ο δεύτερος γύρος επεφύλασσε την μεγαλύτερη έκπληξη στα δρώμενα του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, καθώς ο Φώτης Κουβέλης, εκπρόσωπος ενός κόμματος του οποίου η εκλογική δύναμη - πεδίο αναφοράς στην ελληνική κοινωνία ουδέποτε υπερέβη το 1%, έλαβε 5.219 ψήφους έναντι 4.959 του Νώντα Ζαφειρόπουλου (ποσοστά 51,28% έναντι 48,72%) και εκλέχθηκε Πρόεδρος για την επόμενη τριετία.

Χρειάζεται να κρατήσουμε δύο χαρακτηριστικά από τα αποτελέσματα αυτών των εκλογών:

1) Το ότι οι συνδικαλιστικές δυνάμεις της Αριστεράς αθροιστικά συγκέντρωσαν ποσοστό της τάξης του 30% στους Συνδυασμούς και 35% στους υποψηφίους Προέδρους, πράγμα πρωτόγνωρο για τα δικηγορικά δεδομένα, διπλάσια από το ΠΑ.ΣΟ.Κ., και

2) Η ισχυρή επιρροή της προσωπικότητας των υποψηφίων, προέδρων, χαρακτηριστικό διαχρονικό στην εκλογική συμπεριφορά των δικηγόρων, η οποία ανέτρεψε άρδην τους πολιτικούς συσχετισμούς, μετουσίωσε τη δικηγορική δυσαρέσκεια όχι μόνο απέναντι στο ΠΑ.ΣΟ.Κ, αλλά και απέναντι στην Ν.Δ., σε εκλογική έκφραση, και ανέδειξε τον Φώτη Κουβέλη

Πρόεδρο του Δ.Σ.Α.

Η εκλογή Κουβέλη οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό και στην προβολή του την τριετία 1984-1987, που η παράταξη του Νώντα Ζαφειρόπουλου του είχε παραχωρήσει την θέση του Γενικού Γραμματέα του Δ.Σ.Α., θεωρώντας τον ακίνδυνο ως μελλοντικό αντίπαλο και με προφανή σκοπό να την στερήσει από τις αντίπαλες συνδικαλιστικές παρατάξεις του τέως συνδυασμού Μαχαίρα, και χωρίς βέβαια να είναι σε θέση να προβλέψει τι θα προοιωνιζε αυτή η προβολή. Η περίοδος προεδρίας του Φώτη Κουβέλη ήταν μία εντελώς «ξενέρωτη» και νεκρή περίοδος «ανάθεσης χωρίς ανάληψη» για τα συνδικαλιστικά δρώμενα του Δ.Σ.Α., χωρίς Γενικές Συνελεύσεις και κινητοποιήσεις, ενώ η ίδια η εκλογή του υπήρξε καταλύτης όχι μόνο για τις εξελίξεις στο δικηγορικό σώμα, αλλά και ευρύτερα στην πολιτική ζωή. Γιατί η εκλογή του Φώτη Κουβέλη υπήρξε η υψηλότερη διαχρονικά θεσμική επιβράβευση (εκλεγμένη) στελέχους του Κ.Κ.Ε. Εσωτερικού και ήρθε σε μια χρονική περίοδο που έμελλε να ενισχύσει αποφασιστικά τους συσχετισμούς, αλλά και το κύρος της τάσης «Μετεξέλιξη» στο Κ.Κ.Ε. Εσωτερικού, που δύο μήνες αργότερα, συγκροτούνταν ως «Ενωμένη Αριστερά» (Ε.ΑΡ.) στο σχετικό ιδρυτικό συνέδριο που έγινε στα τέλη Απριλίου 1987 και αποσπώνταν από την αριστερή μειοψηφία του Γιάννη Μπανιά (τάση «αναβάθμιση») που για πολλά χρόνια πολιτεύθηκε σε διαφορετικό δρόμο. Ο Φώτης Κουβέλης, αδιαφιλονίκητα πλέον το υπ' αριθμόν 2 στέλεχος της Ε.Α.Ρ. μετά τον Λεωνίδα Κύρκο, επιδαψίλευε κύρος και επιβεβαίωση στην θεσμολαγνική ρεφορμιστική πολιτική της Ε.ΑΡ. και ενίσχυε αποφασιστικά την δύναμη επιρροής της προς το Κ.Κ.Ε., συγκλίνοντας μαζί του στο αίτημα της κάθαρσης την περίοδο εκείνη του σκανδάλου Κοσκωτά, που οδήγησε στην εκλογική ήττα του ΠΑ.ΣΟ.Κ. τον Ιούνιο 1989 και την συγκρότηση της κυβέρνησης Τζαννετάκη (ΝΔ + «Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου», που ήταν εκλογικός συνασπισμός Κ.Κ.Ε. και Ε.ΑΡ.). Όταν συγκροτήθηκε η κυβέρνηση Τζαννετάκη (01.07.1989), οι Φώτης Κουβέλης και Αντώνης Ρουπακιώτης παραιτήθηκαν από τις θέσεις του Προέδρου και μέλους του Δ.Σ. αντίστοιχα, προκειμένου να αναλάβουν ο πρώτος το Υπουργείο Δικαιοσύνης και ο δεύτερος Γενικός Γραμματέας του ίδιου Υπουργείου, ενώ την προεδρία του Δ.Σ.Α. ανέλαβε χωρίς εκλογή, επειδή η παραίτηση Κουβέλη έλαβε χώρα μετά την συμπλήρωση διετίας από την εκλογή του, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Κώδικα Δικηγόρων), ο τότε Α' Αντιπρόεδρος, που ήταν ο Σωτήρης Πολύδωρας από τον Συνδυασμό Ζαφειρόπουλου.

Η ιστορία δεν γράφεται με τα «αν» και με τα «θα». Παρ' όλα αυτά, και με κριτήριο την μετέπειτα αποδεδειγμένη εκλογική δύναμη του χώρου της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, είναι βέβαιο ότι δύσκολα θα είχε φτάσει ο Φώτης Κουβέλης στον 2ο γύρο, πολύ δε περισσότερο στην εκλογή του, καθώς η υπεροχή του κατά περίπτωση οφείλεται σε 415 ψήφους στον 1ο γύρο και σε 260 στον 2ο, χωρίς την υποστήριξή της, πέρα βέβαια από την

ποιοτική δυναμική που διαμορφώνει ένας συνδυασμός ο οποίος συσπειρώνει ευρύτερα. Ενώ οι ψήφοι του συνδυασμού του δεν θα είχαν φτάσει και αυτοί τόσο ψηλά χωρίς την πολυσυλλεκτικότητα και το κύρος των υποψήφιων της ριζοσπαστικής αριστεράς. Χωρίς αυτήν την αιμοδοσία, δεν θα είχε φτάσει ποτέ ο Φώτης Κουβέλης στον 2ο γύρο και ίσως δεν θα είχε γίνει Πρόεδρος του Δ.Σ.Α., ούτε θα είχε την αίγλη να γίνει Υπουργός της κυβέρνησης Τζαννετάκη, παραιτούμενος μάλιστα από την θητεία του πριν την ολοκλήρωση της, και ίσως η Ε.ΑΡ. δεν θα είχε τόσες δυνάμεις πίεσης προς το Κ.Κ.Ε. για να σχηματιστεί αυτή η κυβέρνηση.

Η εκλογή λοιπόν του Φ. Κουβέλη άλλαξε την ροή της ιστορίας, και όχι μόνο του Δ.Σ.Α.. : Ένα σκληρά αγωνιζόμενο δικηγορικό σώμα που ανέτρεψε το 1987 τον Νώντα Ζαφειρόπουλο και έδωσε ξανά τον Δ.Σ.Α. στην Αριστερά, προδόθηκε από τις επιλογές της (δηλαδή Ε.ΑΡ. και Κ.Κ.Ε., που ήταν μαζί και είναι άδικο να χρεώνεται ο Συνασπισμός μόνο στην Ε.ΑΡ.), με αποτέλεσμα το σώμα να γυρίσει ξανά την πλάτη του στην Αριστερά, εκλέγοντας το 1990 τον Σωτήρη Πολύδωρα στην θέση του Προέδρου.

Μόνο καλό για τον δικηγορικό συνδικαλισμό ήταν η **απλή αναλογική**, που καθιερώθηκε δύο χρόνια αργότερα από την εκλογή Κουβέλη, με το **ν. 1868/1989**, το καλοκαίρι της συγκυβέρνησης Τζαννετάκη με Υπουργό Δικαιοσύνης τον Φώτη Κουβέλη και Γενικό Γραμματέα τον Αντώνη Ρουπακιώτη, με την οποία πορεύθηκε ο Δ.Σ.Α. μέχρι και το 2011.

Θα πρέπει ακόμα να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι αποτελούσε πάγιο αίτημα το Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών αφενός η καθιέρωση απλής αναλογικής στο εκλογικό σύστημα του ΔΣΑ και, αφετέρου, η καθιέρωση της **έμμεσης εκλογής Προέδρου**. Μάλιστα, οι θέσεις αυτές είχαν αποφασιστεί στο **δημοψήφισμα** που είχε διεξαχθεί την περίοδο 15.3.1976 έως 17.3.1976 στον Δ.Σ.Α., όπου, αν παραβλέψει κανείς την περιορισμένη συμμετοχή, που κατά τη γνώμη μου οφείλεται στο ότι το δημοψήφισμα ήταν σχετικά πρόωρο πριν καλά – καλά το σώμα αισθανθεί τον αέρα της μεταπολίτευσης ξεμουδιάσει από τον μακροχρόνιο κοινωνικό και πολιτικό του συντηρητισμό που προφανώς προκάλεσε και τη μεγάλη αποχή (εγγεγραμμένοι: 9.556, ψηφίσαντες : 5.988), **το 71% ψήφισε υπέρ του αναλογικού συστήματος και το 56% υπέρ της έμμεσης εκλογής του Προέδρου** (βλ. Ευάγγελος Μαχαίρας, η Ιστορία του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, σελ. 402).

Ωστόσο, και οι δύο αυτές θέσεις του δικηγορικού σώματος έμελλε στην συνέχεια να αγνοηθούν και να παραμεληθούν, όχι μόνο από τις κυβερνήσεις, αλλά και από την συνδικαλιστική του ηγεσία μέχρι την καθιέρωση της απλής αναλογικής.

Η δε έμμεση εκλογή του Προέδρου δεν καθιερώθηκε ποτέ, ούτε και υποστηρίχθηκε με αρχές από άλλη δύναμη εκτός από την Εναλλακτική Παρέμβαση Δικηγόρων Αθήνας, με αποτέλεσμα ο δικηγορικός συνδικαλισμός να εξακολουθεί να παραμένει προεδροκεντρικός και, στην ουσία, αντιδημοκρατικός, ενώ σε επίπεδο πανελλαδικού συντονισμού, αντί για οποιοδήποτε αντιπροσωπευτικό σώμα πανελλαδικού δικηγορικού συνεδρίου, ο δικηγορικός χώρος εκπροσωπείται από την Ολομέλεια των Προέδρων, ένα όργανο συγκεντρωτικό, ανισότιμο, και χωρίς εκπροσώπηση των δικηγορικών συνδυασμών και παρατάξεων.

Ευτυχώς, η εξωκοινοβουλευτική Αριστερά συνήλθε, συνειδητοποίησε τα λάθη της και τα διόρθωσε. Μετά από τρία χρόνια διάλυσης διαφοροποιήθηκε και ίδρυσε την Εναλλακτική Παρέμβαση Δικηγόρων Αθήνας το 1990. Θα μιλήσουμε στο επόμενο μέρος για τον τρόπο συγκρότησής της.

Η συνέχεια στο επόμενο μέρος.

Αθήνα, 04/03/2022
Κώστας Παπαδάκης